

Kultur & Nöje

Musiken en maktfråga

KULTUR & NÖJE | Artikeln publicerades 7 januari 2010

Efter nio år som direktör för Rikskonserter slutar Björn W Stålne och blir pensionär. Vi ser tillbaka på ett decennium som avslutades med beslutet att Rikskonserter läggs ner. Ett beslut som enligt Björn Stålne till stor del handlar om maktkamp. Men han är också förhoppningsfull inför musikens framtid.

Vi ses hemma hos Björn W Stålne i Växjö. I taklägenheten på Söder bor han med sin fru Ingrid "Ninnie" Stålne. De fem barnen är sedan något år alla utflugna. Att det bor en rikskonsertdirektör (Björn) och en kulturskolerektor (Ninnie) här märks. Det är inte varje stadslägenhet som har en flygel i vardagsrummet.

Växjö är hemma, avkopplingsorten. Men det har varit mycket Stockholm för Björn Stålne under hela 00-talet. Först något år som rektor för Operahögskolan, sedan direktör för Rikskonserter från 2001.

– När jag är i Stockholm är det oftast jobb varje kväll till klockan elva. När jag är här är jag väldigt bra på att koppla av. Jag jobbar inte hemifrån, säger Björn.

1 februari går han i pension och flyttar hem till Växjö på riktigt igen. Han och familjen har bott här sedan 1988, då de flyttade hit från Stockholm. Björn jobbade då på Sveriges radio P2 som musikredaktör och journalist. Han var med och startade program som Mitt i musiken och Musiknytt, och i Växjö drog han igång de radiosända lunchkonserterna.

Som direktör för Rikskonserter har han varit ytterst ansvarig för stiftelsens arbete, och också fungerat som konstnärlig ledare. Mycket pappersarbete på dagarna, mycket musik på kvällarna.

– Jag har haft som mål att besöka 50 procent av våra produktioner. Jag har aldrig lyckats ... men jag har rest runt väldigt mycket.

Rikskonserter har nämligen sitt finger med i över 500 konserter och 40 turnéer på ett år, runt om i Sverige men också utomlands. För konsertarrangörer i Kronoberg, som Tingsryds konsertförening till exempel, är Rikskonserter en viktig samarbetspartner. Rikskonserter erbjuder ett utbud av konserter som de lokala arrangörerna kan boka.

ERBJUDANDE!

Fri tillgång till allt på smp.se. Endast 1 krona första månaden.

Men den 16 december, när den nya kulturpropositionen klubbades, beslutade riksdagen att dra in stödet till Rikskonserter. Beslutet kom inte oväntat – redan för något år sedan förstod man att vinden blåste åt det hållet, då kulturutredningens första utkast presenterades.

– Det har varit tufft det senaste året, det har varit en process som tagit kraft från hela organisationen, säger Björn.

I början av 2009 skrev han debattartiklar där han var starkt kritisk till kulturutredningen. Men under resans gång menar Björn att en hel del av synpunkterna från Rikskonserters sida tagits till vara. Delar av Rikskonserters verksamhet – det internationella utbytet bland annat – kommer att leva kvar. Det är framför allt den operativa konsertproduktionen som läggs ner. Där hamnar ansvaret – och pengarna – i stället ute i regionerna.

– Den ideologiska tanken bakom förändringen kan jag ha sympati för, att det regionala musiklivet ska få större ansvar. Men vissa regioner är svagare än andra. Det ska inte spela någon roll var man bor, man ska kunna få tillgång till levande musik ändå. Det är helt klart en maktfråga – om vem som har makt över pengarna. Tyvärr har det betytt mer än innehållet i det här.

En del av bakgrunden till förändringen är kritik mot Rikskonserter.

– Det har sagts att vi varit för toppstyrda och centralstyrda. Att vi varit för slutna, och jag kan hålla med om en del av det. Men vi har utvecklats mycket där de senaste tre åren, jobbat mycket med transparens.

Nu sitter Björn Stålné som en av sex experter i den utredning som ska leda fram till en ny nationell musikmyndighet.

– Det känns väldigt bra. Min del där är inte att rädda Rikskonserter, utan att kämpa för att medborgarna ska få tillgång till musik med ickekommersiella förtecken även i framtiden.

På Rikskonserter kommer verksamheten drivas "almost as usual" under 2010, men från den 1 november inleds nedmonteringen och vad som kommer att hända med personalen är osäkert. Organisationen har redan drabbats av en stor neddragning inför 2009, med en minskning av antalet medarbetare från 60 till 40.

Där är Björn starkt kritisk:

– Jag anser att neddragningen var oprofessionellt framtagen.

Avgångsvederlagen kostade lika mycket som vi skulle spara. Det var okunnigt och onödigt.

Han tycker också att det är olyckligt att skivbolaget Caprice läggs ner.

– Bara det senaste året har vi haft oerhört framgångsrika satsningar, som med Sofia Jannok.

Vad vill du själv lyfta fram under dina nio år på Rikskonsorter?

– Två saker. Att vi utvecklat samarbetsprojektet, som exempelvis att vi medverkade i World new music days som hölls i Växjö nu i september. Att det viktigaste inte är att vi får credit utan att vi är med och får saker gjorda. Och så den internationella verksamheten, den har ökat påtagligt.

För egen del bestämde sig Björn Stålne för musiken som sjuåring. Han skulle bli pianist. Men den hårda elitskolan Edsberg tog nästan kål på den musikaliska lusten.

– Jag började där för tidigt. Under en hel vecka var jag säker på att musik inte var något för mig ...

Men han ändrade sig och blev så småningom kyrkomusiker. Numera spelar han inte så mycket kyrkorgel, men flaggar för att det nya pensionärlivet kanske innebär en förändring.

Jag spelade faktiskt på en av mina söners bröllop. Jag var tveksam, men han sa "det är bättre att du spelar fel än att någon annan spelar rätt". Så det gjorde jag – och spelade rätt!

Som pensionär ser han fram emot att sluta pendla, att vara mer i torpet på Öland och att vara mer social. Musiken släpper han inte. Han brinner för opera och för nutida konstmusik.

Där dyker det upp guldkorn. Jag tycker om Sven-David Sandström och Jan Sandström. Men ska man få mig att gråta behöver jag lyssna på Sofia Gubaidulina eller Arvo Pärt. Det är oerhört vackert.

HELENA SÖDERLUNDH
